

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Suomen Ajoneuvohistoriallinen Keskusliitto – SAHK ry kiittää mahdollisuudesta saada osallistua lausunnonantajana liittyen ehdotukseen kulttuuriperintöstrategiaksi.

Suomen Ajoneuvohistoriallinen Keskusliitto – SAHK ry säilyttää ja edistää historiallisten ajoneuvojen kulttuuria Suomessa. Liittoon kuuluu 30 jäsenyhdistystä, joissa on yhteensä n. 8000 henkilöjäsentä. Jäsenyhdistykset ovat alueellisia ja kattavat koko maan. Keskeistä SAHK:n toiminnassa on Ajoneuvolain ns. museoajoneuvopykälä (Ajoneuvolaki 15.1.2021/82, 36 § Museoajoneuvo). Se mahdollistaa historiallisten ajoneuvojen käytön liikenteessä, sillä varustuksella, joka niissä alkuperäisenä käyttöaikanaan on ollut.

Kansainväliseen alansa yhteistyöhön SAHK osallistuu jäsenenä historiallisten ajoneuvojen harrastajien kansainväliseen kattojärjestöön Fédération Internationale des Véhicules Anciens (FIVA). FIVA edustaa jäsenkuntaansa EU:ssa. FIVA on myös UNESCO:n tunnustama kulttuuriyhteistyökumppani.

SAHK ja sen jäsenyhdistykset järjestävät vuosittain satoja erilaisia tilaisuuksia jäsenkokoontumisista aina suurempiin historiallisiin ajoneuvoihin liittyviä kaikille avoimia kokoontumisia ja ajotapahtumia, joissa esitellään tieliikenteen liikkuvaa kulttuuriperintöä. Vuonna 1958 perustettu SAHK julkaisee myös Automobiili-lehteä.

SAHK pitää valtioneuvoston toimeksiannosta laadittua ehdotusta kulttuuriperintöstrategiaksi erittäin hyvänä pohjana tavoitteelliselle kulttuuriperinnön säilyttämiselle ja kehittämiselle. Strategia voi mahdollistaa myös SAHK:n omalle toiminnalle vahvan tuen.

SAHK haluaa kuitenkin korostaa, että ehdotus esitettyssä muodossaan antaa varsin korkealla tasolla liikkuvat yleiset puitteet kulttuuriperintöstrategialle. On riskinä, että kulttuuriperinnön laajuus ja moniulotteisuus, johon strategiaehdotuksessakin viitataan, voi huonoimmillaan johtaa kaavamaiseen toteutukseen tai päivänkohtaisiin näkemyksiin ja päätöksiin osatekijöistä pitkäjänteisen ja johdonmukaisen toiminnan sijaan. Kulttuuriperintöstrategian onnistuminen voidaan siten arvioida vasta toteutusvaiheessa ja sen jälkeen.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Suomen Ajoneuvohistoriallinen Keskusliitto – SAHK ry säilyttää ja edistää tieliikenteen ja historiallisten ajoneuvojen kulttuuria Suomessa. Toiminta-ajatuksena tämä liittyy siten erityisesti Suomen liikenteen historiaan, liikennekulttuuriin ja liikennevälineiden käytön historiaan.

Ihmisten, ajatusten, kulttuurien ja tavaroiden liikkuminen paikasta toiseen on erityisesti viimeisen parinsadan vuoden aikana ollut voimakkaasti riippuvainen erilaista kulkuvälineistä. Ne ovat siten mitä suurimmassa määrin osa yhteistä kulttuuriperintöämme, voimmekin puhua ”liikkuvasta kulttuuriperinnöstä”.

Esitetty ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi ei ota kantaa yksittäisten kulttuuriperintöalojen tavoitteisiin tai toimenpidelinjauksiin. SAHK näkee, että toteutusvaiheessa kulttuuriperintöä tulee käsitellä yksilöidymmin eri kohdesektoreiden tavoitteita ja toimenpiteitä kehittäen kokonaisstrategia silti huomioiden.

Historiallisten ajoneuvojen harrastajien kansainvälinen kattojärjestö FIVA on vuonna 2012 julkaissut Torinon peruskirjan (Charter of Turin). Julkilausuman tavoitteena on antaa ohjausta historiallisiin maantieajoneuvoihin liittyvään päätöksentekoon ja käsittelyyn. Torinon peruskirja yhdistää käyttöön, ylläpitoon, konservointiin, entisöintiin ja historiallisten ajoneuvojen korjaukseen liittyviä periaatteita. Se perustuu UNESCO:n Venetsian peruskirjaan (1964), Barcelonan peruskirjaan (2003, historialliset laivat) ja Riian peruskirjaan (2005, historialliset raidekulkuneuvot) ja on näiden inspiroima. SAHK noudattaa toiminnassaan ja edistää Torinon peruskirjan tavoitteita, jotka eivät ole ristiriidassa kulttuuriperinnön säilyttämisen ja kehittämisen kanssa

Kommenttinne lukuun 5.1

SAHK pitää erityisen tärkeänä toimenpidelinjauksissa esitettyä ajatusta ”Kulttuuriperintöä käytetään monipuolisesti”.

Historialliset ajoneuvot muodostavat niin harrastajilleen kuin suurelle yleisöllekin nostalgisen sekä kulttuurisen innoituksen ja oivallusten lähteen ja tuottavat elämyksellisiä kokemuksia kun ne ovat liikkeellä maanteillä ja kaduilla, ajettavina, nähtävillä, haistettavissa ja kuultavina. Historiallisten ajoneuvojen harrastus on tasa-arvoista ja yhteisöllistä, se yhdistää eri sukupuolia, eri ikäryhmiä ja kansalaisryhmiä lähtökohtiin, varallisuuteen tai yhteiskunnalliseen asemaan katsomatta. Myös he, jotka eivät itse omista historiallista ajoneuvoa, voivat olla mukana harrastustoiminnassa ja kokea sitä kautta yhteenkuuluvuutta sekä kulttuurista moninaisuutta.

Museot tallentavat ja tutkivat ajoneuvoja artefakteina. Liikenteen liikkuva kulttuuriperinne elää ja kehittyy harrastajien ylläpitäessä vastuullisesti ajoneuvojen käyttökuntoa ja käyttötaitoja. Järjestönä SAHK valmistelee tämän vuoden aikana jäsenistölleen ”Road bookin” ajoneuvojen vastuullisesta ja yhteisöllisestä käytämisestä. Korvaamatonta kulttuuriperintöä menetetään, mikäli esimerkiksi kategoriset ilmastonmuutoksen vastaiset toimenpiteet estävät ja olennaisesti rajaavat ajoneuvojen käyttöä.

Käsityksemme mukaan SAHK:n ja sen jäsenjärjestöjen toiminta nykyisinkin toimii hengessä, että ”kulttuuriperintöä käytetään ja näytetään monipuolisesti”.

Kommenttinne lukuun 5.2

Ilmastonmuutos on meitä kaikkia koskettava tekijä, jonka kaikkia vaikutuksia ei vielä tiedetä. Ehdotuksessa kulttuuriperintöstrategiaksi esitetyt näkökulmat ovat siten perusteltuja.

Toisaalta ilmastonmuutoksen vastaisissa tavoitteissa ja toimenpiteissä ei saisi olla ylireagointia siten, että korvaamattomia kulttuuriperinnön alueita vaarantuisi tai poistuisi täysin. Esimerkiksi historiallisten ajoneuvojen liikennepäästöt ovat kokonaisuudessa täysin merkityksettömiä näillä ajoneuvoilla ajettujen vähäisten kilometrimäärien vuoksi. SAHK on selvittänyt kyselyillä harrasteajoneuvojen vuosittaista ajosuoritetta. SAHK on omassa strategiassaan määrittänyt vastuullisen toiminnan keskeiseksi periaatteekseen.

Kommenttinne lukuun 5.3

SAHK pitää kulttuuriperintö, oppiminen, osaaminen ja tutkimus kohdassa esitettyjä näkemyksiä ja tavoitteita kannatettavina.

SAHK:n ja sen jäsenyhdistysten toiminta on lähes täysin vapaaehtoisten kansalaisten aktiivisuuden ja innostuksen varassa. SAHK:lla keskusliittona on toimisto ja palkattua henkilökuntaa hallinnollisiin tehtäviin. Voidaan todeta laajemminkin, että koko historiallisten ajoneuvojen kulttuuriperinnön, liikkuvan kulttuuriperinnön, olemassaolo pohjautuu valtaosin yksittäisten henkilöiden ja heidän muodostamiensa ryhmien, yhdistysten, yritysten ja vastaavien varaan. Harrastuksen keskeisiä

menestyksen mahdollisuuksia on yhteistyön edistäminen Mobilian, alan valtakunnallisen vastuumuseon ja sen perustaman Automuseoiden neuvottelukunta ry:n toimijoiden kanssa. Erityisesti digitalisaation edistäminen, mikä harrastepohjalta on taloudellisten resurssien näkökulmasta lähes mahdotonta, vaatii yhteistyön kehittämistä. Ehdotuksen luvussa 5.3 esitetyt ajatukset tukevat tätä toimintaa.

Kommenttinne lukuun 5.4

SAHK pitää Kulttuuriperintö ja talous kohdassa esitettyjä näkemyksiä ja tavoitteita olennaisina.

Taloudellisten edellytysten luominen ja ylläpito ovat keskeisiä myös kulttuuriperinnön ylläpidon ja kehittämisen näkökulmasta. Vuonna 2020 FIVA:n suorittaman maailmanlaajuisen tutkimuksen yhteydessä arvioitiin, että Suomessa museoajoneuvojen ja muiden harrasteajoneuvojen omistajien, museoiden, harrasteyhdistysten ja alan kaupallisten toimijoiden osalta käytettiin historiallisiin ajoneuvoihin, hankintoihin ja tapahtumiin yhteensä 234 miljoonaa euroa vuodessa. Pelkästään erilaisiin tapahtumiin käytettiin yli 20 miljoonaa euroa. Historiallisiin ajoneuvoihin liittyvä taloudellinen toiminta on siten hyvinkin merkittävää.

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

Museoviraston maantieliikenteen avustukset ovat merkittävästi edistäneet alan ammattityöntekijöiden ja yritysten palvelujen käyttöä, mikä on johtanut ammattimaisen osaamisen säilymiseen ja ainakin jossain määrin myös tukenut vanhojen ammattien uusyrittäjyyttä.

Harrasteen parissa on meneillään selvitys yritystoiminnan laajuudesta ajoneuvoharrastuksen piirissä. Aivan vähäinen se ei ole, koska jo alan mediakenttä on melko laaja.

Liikenteen alalle strategian yhteiskunnalliset hyödyt voivat olla ytimeltään siinä, että ne julistavat liikenteen osaksi suomalaista kulttuuriperintöä, jota on järkevää vaalia.

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

Pidämme esitystä kokonaisuutena kannatettavana.

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

SAHK pitää toimeenpanosuunnitelmaa täysin ratkaisevana sille, onnistuuko strategia vai ei ja millainen hyöty strategiahankkeesta saadaan käytännössä.

SAHK näkee, että toteutus suunnitelmassa olisi järkevää jakaa kulttuuriperintökokonaisuus sopiviin osiin ja laatia sitten näille osille erikseen omat strategiat ja toimeenpanosuunnitelmat. Tämä osiin jakaminen on perusteltua siitä syystä, että kaikilla kulttuuriperinnön osa-alueilla ei välttämättä ole suuria liittymäpintoja toisiin osa-alueisiin. Jättisuuren kokonaistoimeenpanosuunnitelman sijaan syntyisi siten erillisiä osa-alueiden suunnitelmia, jotka kuitenkin tietysti kytkeytyvät tavoitteiltaan sopivin osin kokonaisvaltaiseen kulttuuriperintöstrategiaan.

Näemme, että esimerkiksi SAHK:in toimialue, historialliset kulkuneuvot ja ”liikkuva kulttuuriperintö”, muodostaa selkeästi omapiirteisen kulttuuriperintöalueensa, jolle on perusteltua laatia oma kokonaissuunnitelmansa.

Näin toimien saadaan toimeenpanosuunnitelmien laadintaan kytkettyä kullekin alueelle parhaat mahdolliset resurssit sekä julkisen hallinnon sektorilta että kunkin erillisen kulttuuriperintöalueen yksityiseltä sektorilta. Samalla toimeenpanosuunnitelmien laadinta pysyy hallinnassa ja on tehokasta.

SAHK näkee, että ”liikkuvan kulttuuriperinnön” osa-alueelle olisi perusteltua luoda strateginen näkemys, jossa ko. alueen eri sektorit on huomioitu. Ruotsissa on jo v. 2017 tehty maan hallituksen toimesta selvitys tästä aiheesta: Det rörliga kulturarvet. Förutsättningar för en lagstiftning till skydd för det rörliga kulturarvet. Återrapportering av regeringsuppdrag KU2017/00942/KL.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

”Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi 2022–2030” näyttää perustuneen laajaan osallistavaan yhteistyöhön viranomaisten ja kulttuurialan muiden toimijoiden kanssa. Olettaisimme, että toimeenpanosuunnitelman laadinnassa saman kaltainen osallistaminen olisi oikea tie. Erityisesti, jos päädytään edellä hahmoteltuun perusajatukseen, että kulttuurin omapiirteisille osa-alueille luodaan omia suunnitelmia, jotka sopivat kokonaisstrategian sateenvarjon alle.

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Suomen Ajoneuvohistoriallinen Keskusliitto – SAHK ry on halukas toimimaan yhdessä muiden tahojen kanssa kulttuuriperintöstrategian toimeenpanosuunnitelman laadinnassa sekä toimeenpanossa.

SAHK, sen jäsenyhdistykset ja yksittäiset henkilöjäsenet edustavat merkittävää osaamista ja resursseja historiallisten ajoneuvojen, ”liikkuvan kulttuuriperinnön”, alueella ja uskomme näin tuovamme vahvaa lisäarvoa kulttuuriperintöstrategian toteutusprosessiin.

Suutarinen Leila
Suomen ajoneuvohistoriallinen keskusliitto – SAHK ry